

Löntagarstyrda företag

Bo Södersten konstaterar i sin artikel [Södersten 1973] att ett problem med arbetarstyrda företag är att de på kort sikt är mindre elastiska än det kapitalistiska företaget. Om efterfrågan på ett arbetarstyrt företags produkter ökar kommer det, drastiskt uttryckt, att höja priserna istället för att dra till sig mer arbetskraft. Författaren tillägger dock att denna reaktion modereras om exempelvis kapitalet är rörligt på kort sikt. Det är därför förvånande att författaren hävdar att kapitalet bör ägas centralt i ett sådant system. Det naturliga vore att de löntagarstyrda företagen fick konkurrera om kapitalet på samma sätt som nu. Författaren pekar ju också på att det felaktiga priset på kapital har vållat stora problem i det jugoslaviska systemet. Sannolikheten är väl inte mindre att så också skulle bli fallet i Sverige med en stor social fond.

En central fond verkar ju inte heller nödvändig för att beröva kapitalägarna makten. Om aktieägaren endast får behålla rätten att byta, köpa eller sälja aktier har man ju berövat honom en stor del av det nuvarande inflytandet. Jag för-

modar att det är inkomstfördelningsaspekten som gör att Södersten vill ha en central fond. Men Södersten pekar ju samtidigt på att det kommer att finnas kvar inkomstfördelningsproblem även i hans system. Han godtar en viss minimisjälvfinansiering i företagen, vilket ger upphov till sådana problem. Dessutom har företagen en tendens att öka inkomsten/anställd och den vanliga arbetskraften får förmodas bli åtminstone lika trög rörlig som nu.

Sådana problem får lösas med progressiv beskattning säger Södersten. Javisst, men vad är det som hindrar att man gör detsamma med kapitalavkastningen? Man kan ju också fråga sig om inkomstomfördelningsproblemen med kapitalavkastningen blir större än med arbetsavkastningen. Om de mot förmodan skulle bli större bör väl detta negativa drag vägas mot de fördelar som fås ur en samhällsekonomiskt bättre allokering av kapitalet? Utdelningar på aktier uppgår ju f n endast till någon procent av summa löneutbetalningar.

Författaren skriver också att nyetableringar är viktigare än i det nuvarande

systemet. Kan det då också inte vara ett skäl till att man tillåter en viss snedhet i inkomstfördelningen, oberoende av om denna orsakas av inkomst av arbete eller kapital? Detta innebär inte att jag är negativ till att ett centralt organ skapas som kan stötta innovatörer. Men jag tycker det är fel att en innovation endast skall kunna fås till stånd genom ett organ. Man måste få tro på sig själv, om ingen annan gör det. Byråkrati kan ta död på de önskvärda nyetableringarna. Dessutom anser jag att det är mycket viktigt att det centrala organet utformas så att det verkligen stimulerar idékläckare att vända sig dit. De kan exempelvis erhålla en viss bonus på idéns nettointäkter, om de själva inte vill ta hand om företagandet. Jag tror att inkomstfördelningsproblemen blir minimala i förhållande till vad samhället tjänar på ett generöst utformat idékläckningssystem.

Eftersom det kommer att finnas konkurrerande företag inom det nya systemet, tror jag att författaren överbetonar faran av att följderna av en prishöjning leder till konstant eller minskat utbud. Det kommer ju dessutom att finnas företag som kan ändra sin produktionsinriktning och börja producera konkurrerande

produkter. Det finns även företag som producerar substituerande produkter, ett faktum som det prishöjande företaget måste ta med i sin kalkyl.

Man får slutligen det intrycket av Söderstens artikel att Sverige kommer att vara en sluten ekonomi. Detta har gjort att författaren kanske överbetonat faran av stelhet i ekonomin på kort sikt. Jag tror däremot att Sverige går mot en än öppnare ekonomi vad beträffar varor, högt utbildad arbetskraft och kapital. Detta förhållande gör att jag med tillförsikt ser fram mot löntagarstyrda företag. Den internationella ekonomiska piskan kommer att hamra på företagen. En tänkt prishöjning måste ses mot den internationella konkurrensen. Företagen kan inte undgå att vara företagsekonomiskt lönsamma. Men inom den givna ramen får löntagarna i företagen själva prioritera vad de vill få ut av den större delen av sin vakna livstid.

Byrådirektör *Sven-Olof Wärnsund*
Bankinspektionen

Referens

Södersten, B., [1973], "Arbetsstyrd ekonomi", *Ekonomisk Debatt*, årg 1, nr 8